

אבא נהדר, הורה גרוע

מה תעשי כאשר לילדיך יש אבא נפלא, מפנק ואוהב, אך חסר אחריות הורית? כיצד הדואליות הזו משפיעה על הילדים ועל הדינאמיקה בבית?

לילדיך יש אבא נפלא, מפנק ונכון לשעשוע, אך חסר גבולות לחלוטין.

מה תעשי?

כיצד נראה בית ובו אם המפזרת כספה ללא הבחנה ואב מתוסכל שנלחם בה כל עוד נפשו בו? מה למדים מכך הילדים? מהי הדרך הנכונה: לוחמה חסרת פשרות או קבלה והבנה?

להיות הורה

מה בין הורות לאמהות או אבהות? יש מי שיאמר שהורה מחזיק את הפן האחראי של התפקיד. כלומר, להיות הורה זה לדאוג לגבולות ברורים, לחינוך, לסדר יום קבוע, לביטחון פיזי ורגשי של הילד, לקביעות ויציבות בחייו, לתור אצל הרופא, למסגרת חינוכית, לפרנסתו וכלכלתו של הצאצא. לעומת זאת, ואולי אף כתואר משלים, להיות אימא או אבא משמע לשעשע, לשחק, ליהנות, למצוא חן ולחייך את היורשים. פעמים רבות נמצא משפחות בהן האחריות ההורית מוטלת על אחד ההורים, בעוד ההורה האחר מתפקד בעיקר על תקן המשעשע, הנחמד. לעיתים, כפועל יוצא, נחלקים ההורים להורה ה'טוב' לעומת ההורה ה'רע', דרך משקפיהם של הילדים הרכים. מי שמציב גבולות הוא ההורה הרע, בעוד זה שמוותר ומפנק הוא ההורה הטוב.

אבא מצוין - הורה בלתי מספיק

לדוגמא: אחד מן המצבים הקיצוניים מתקיים הלכה למעשה בחייה של אם לשניים בגילאי בית הספר היסודי:

"כיום אני גרושה מאבי ילדי, אך המצב הבלתי אפשרי התקיים עוד בעודנו זוג, "היא מספרת". אין הורה מושלם ואף אני אינני מושלמת. עם זאת, אני מאמינה שמדובר במינון ואינטנסיביות של אירועים המתרחשים בחיי הילדים שלי, המשפיעים עליהם לרעה.

הורה מבחינתי זהו סוג של אחריות, שלצערי הגרוש שלי מתכחש לה. החל בכלכלה ותשלום מזונות, וכלה בהצבת גבולות ושמירה על סדר יום הגיוני ובריא לילדים של שנינו. למען הסר ספק, מדובר באבא נהדר. כשהוא עימם הוא סבלני, מפגין אהבה, נותן כמיטב יכולתו, אך הורות היא הרבה מעבר לכך. כשמדובר במשמעת הוא מחוץ לתמונה. הוא עובד על להיות הנחמד, למצוא חן ולא מסוגל לומר 'אני כועס' או להראות שהוא ה'בוס'. אני, לעומתו, עוסקת מרבית הזמן ב'ניהול' או 'שליטה' בנזקים. 'כשהילדים אצלו, כל סדר היום מופר, הם הולכים לישון בשעות מאוחרות, מתקשים מאוד לקום לבית הספר ובמהלך הימים הסמוכים מתהלכים כסהרורים. אני אמורה להשיב את הסדר לחייהם בכל פעם מחדש. היבט נוסף של אחריות הוא לעמוד מאחורי ההבטחות שלך. הורה צריך לדבר ולעשות, הוא לעומת זאת מבטיח ולא מקיים. כיצד אם כן ילדי ילמדו לסמוך עליו או לסמוך על העולם בכלל? פעמים רבות הוא בוחר להעניש אותי דרכם, למשל כשהוא לא מגיע למפגשים שקבע איתם. עוד בנישואינו לא הצלחנו לשתף פעולה, לכל אחד הייתה הדרך שלו, ללא נקודות מפגש וללא הבנה. עיקר דאגתי כיום היא למחיר שילדי משלמים. הם נפגעים, הם מרגישים ועדים למתח שקיים בינינו. הם עוד ישלמו מחיר כבד כשיגדלו להיות אנשים בוגרים ועצמאיים."

ההורות בראי הפסיכולוגיה

גישות שונות בפסיכולוגיה מעניקות הסברים וכלים שונים להתמודדות עם מצבים כגון אלו הפוקדים את האם המודאגת". אבקש להציע שני כיווני מחשבה

" **האחד**, שייך לפסיכולוגיה הקלאסית וגורס כי ישנה חשיבות גדולה לאחידות ולשגרה בחיי ילדים, כמו גם להצבת גבולות ברורים. עיקר משמעות הגורמים הללו היא בביטחון ובשקט שהם מעניקים, בסדר שהם מארגנים את העולם הכאוטי והלא מסודר בו אנחנו חיים. הרי החיים מלאים אי ודאות, וכילד, ישנו רצון וצורך בתחושת מסגרת ששומרת, ביכולת ניבוי, ובחוויות ביטחון. אולם, החיים האמיתיים אינם באמת כאלה. לכן, אציע גישה נוספת להבנה והתמודדות עם מצבים כגון אלו, שתארה האם."

ככה זה

"מלחמה היא דרך להנציח. משהו שלא במתכוון- כלומר, אם אנחנו נלחמים במשהו, אנחנו למעשה מקצינים ומנציחים אותו. לכן, הפתרון הוא קודם לקבל את הקיים כפי שהוא, כדי לשנות אותו. לבל נטעה, לא מדובר בהזנחה של המצב או ההתנהגות, אלא קבלה שכן למעשה התנהגות והלך רוח יוצרים מציאות והם המציאות עצמה. עם המציאות לא נוכל להתווכח -למה היא כזו? כי ככה זה. המציאות קיימת, אליה ולתוכה גדלים הילדים, וממנה הם יוכלו ללמוד, גם טוב וגם רע. החשוב הוא ללמוד לחיות עם שני הצדדים, קיצוניים ככל שיהיו, ולקחת משניהם את הטוב."

מקרי קצה

"לרוב הבעיה 'עולה בין הורים, כשמדובר בשני קצוות של אמונות, תפיסות עולם, דרכי התנהגות ואישיות. ידוע כי אנשים בוחרים לעצמם לבני זוג דווקא את הניגודים, וכשמדובר בניגוד קיצוני, ישנו פער מאוד גדול שנראה חזק מאוד במרחב הזוגי. את הפער והבלבול הזה חשים גם הילדים. כשיש התקרבות של הניגודים אל האמצע, אם מלכתחילה ואם תוך כדי שינוי, הפער מצטמצם ולא נראה או מורגש גדול מדי. עבודת החיים היא למעשה לגשר בין הניגודים. לרוב זה מסתדר כך שאם יש הורה שמשחרר בגבולות, ההורה האחר הוא זה שדווקא מאוד מחזיק ושולט בהם. כך נוצר למעשה איזון. כל התנהגות קיצונית היא איננה טובה, כי בסופו של דבר החיפוש הוא אחר האיזון."

הלכה למעשה

"לא ה'נכון' הוא שקובע, אלא 'השלם', כלומר, אם ילד גדל עם אימא 'גבוליסטית' ואב מתיירני, אז זוהי המציאות שלו, זה השלם שלו, ולא זו בלבד, אלא שזהו גם מיקרוקוסמוס של העולם והמציאות שבחוץ –הילד חווה את המציאות הלכה למעשה שיש בה גם שליטה וגם הזנחה, גם חרדה וגם שקט. במפגש שלו עם שני הורים כאלה הוא פוגש את המציאות. כדי לשנות את המציאות, לאזן אותה, יש צורך והכרח ששני הצדדים יתקרבו אל המרכז. תחילה יש להבין ששינוי הוא לא תוצר של מלחמה, אלא של השלמה. אישה לא תוכל לשנות את בעלה ולהיפך. ההדברות לא צריכה להיות 'בוא ונסה להיות מעט יותר כמוני', אלא, איך אנחנו יכולים לעשות כל אחד צעד לקראת המרכז. לדוגמא -האם, בעלת השליטה צריכה מעט להרפות, והאב, להסכים וליישם מעט גבולות."

אב גרוש

הורה גרוש, ובאופן ספציפי –אב גרוש, נושא לעיתים תחושה של אשמה, שכן לרוב הוא לא נמצא 'מספיק' עם ילדיו, ולמעשה מקומו בקרב ילדיו הוא 'בחסד' ולא בזכות. במקביל, הצבת גבולות לילד נתפסת יחד עם הורה רע, כי ההורה מתבונן ישירות על התגובה של הילד נוכח הגבול, וילד כמעט תמיד יתנגד לגבול. ההורה חווה זאת כאילו הוא הורה רע ומתרגם את הסיטואציה כאילו הוא מכעיס ומאכזב את הילד שלו. כשנלווית לזה התקשרות שאיננה בטוחה, מקום מעורר ואיננו בטוח בקרב הילדים, נוצר קושי אמיתי של האב להצבת גבולות. יש רצון גדול יותר לרצות את הילד. באופן מעשי, האם הגרושה, צריכה להבין שמה שלא נעשה בנישואים ודאי לא יעשה בגירושים! עליה להשלים עם ה'אבא' שיש לילדיה.

במקביל, עליה להפנים כי ילדיה ילמדו בכל בית (של האב או של האם) את העקרונות ואת ההתנהלות שיש בו, גם אם הם אינם מתאימים לה (כמובן לא כשמדובר בהזנחה או התעללות!). היא תשתדל לעשות כמיטב יכולתה ואמונותיה בביתה שלה, ולהניח לגבי מה שקורה בבית השני. ילדיה יזכו לשתי חוויות שונות ומשלימות, בתקווה שביום מן הימים הם יבינו, שלכל צד יש יתרונות וחסרונות, וייקחו עימם הלאה את היתרונות מכל צד. זה כמובן דורש מקום שסומך על העמידות של הילד."

"להבין שהוא האב 'בנו' אחרת ושזה לא 'נגדך' או אפילו 'נגד הילדים' משמע להכיר ולקבל את השונות ביניכם ללא כעס. הכוונה איננה 'רוחנית', 'שכן לקבל את 'הכול' משמע לשקר לעצמך. לכן, המחויבות הראשונה שלך היא להקשיב לגבול הפנימי שלך ולפעול על פיו, לא לבגוד בעצמך. ההנחה הבסיסית היא, שמתוך קבלה נוח ליישם גבול, שכן אותו גבול איננו מוצב מתוך או כחלק ממאבק כוח, אלא הוא אמת ומובא מתוך כנות."

במצב של קבלה יש דווקא יותר סיכוי לשינוי והרמוניה.